

Ігор Якубовський

Київський національний університет архітектури і будівництва
кандидат архітектури, доцент (Україна)
e-mail: yakubovskiy.iv@knuba.edu.ua
ORCID : <https://orcid.org/0000-0001-9986-6469>
ResearcherID Web of Science: ABF-8716-2021

**Поведінкові стратегії уповноважених Прилуцького району доби
Голодомору 1932–1933 рр. на шпальтах «Правди Прилуччини»**

Анотація. *Мета дослідження* полягає у з'ясуванні особливостей висвітлення на сторінках районної газети «Правда Прилуччини» поведінкових стратегій уповноважених під час Голодомору 1932–1933 рр. **Методологія дослідження** передбачає поєднання спеціально-історичних методів пізнання: джерелознавчого, порівняльного контекстуального аналізу, структурно-функціонального аналізу. **Наукова новизна статті** полягає насамперед у тому, що проблема життєвого вибору уповноважених вперше розглядається на рівні окремо взятого району. Так само вперше аналізуються інформативні можливості районної газети для з'ясування ключових тенденцій. **Висновки.** «Правда Прилуччини» вміщує інформацію про уповноважених за усім проблемним полем – від списків уповноважених до судових рішень із приводу покарання за пасивний чи активний спротив виконанню розпоряджень влади, спрямованих на розкручування маховика Голодомору. Баланс повідомлень про сприятливі для влади поведінкові стратегії уповноважених та прояви ігнорування її вимог свідчать про те, що значна частина уповноважених у Прилуцькому районі або відкрито не бажала брати участь у хлібозаготівлі, або намагалася непомітно загальмувати формування на селі умов, несумісних із життям. Водночас у влади бракувало реальної фактологічної бази для розміщення інформації про конкретні випадки такої діяльності, якими можна було б збалансувати критику на адресу уповноважених, що не виправдовували сподівань. У газеті життєвий вибір осіб на користь перетворення на безвідмовних виконавців влади відобразився лише в матеріалах, зокрема й судових, розміщених у межах цинічної кампанії проти перекручень так званої «революційної законності». Усе це підштовхує до необхідності каталогізації різних форм спротиву на прикладах інших районів і врешті-решт веде до необхідності скоригувати історіографічні уявлення про реальні тенденції в середовищі уповноважених.

Ключові слова: уповноважені, Прилуцький район, Голодомор, «Правда Прилуччини», життєвий вибір.

Постановка проблеми. Поведінкові стратегії конкретних уповноважених відіграли непересічну роль у формуванні механізму Голодомору 1932–1933 рр., адже система уповноважених була його центральною ланкою. Від дій уповноважених, призначених на республіканському, обласному, районному, сільському рівнях часто прямо залежала реалізація стратегій влади і, зрештою, як ступінь ураження голодом, так і смертність в українському селі. Відтак докладне з'ясування цього питання є актуальним дослідницьким завданням, особливо з огляду на те, що зусилля дослідників досі концентрувалися на концептуальних питаннях діяльності інституту уповноважених без заглиблення в низові ситуації. Важливо підійти до проблеми крізь призму дослідження в розрізі окремого району, що дасть змогу на підставі аналізу низових практик визначити закономірності життєвого вибору уповноважених різних рівнів. Сукупність подібних досліджень, врахування широкої палітри випадків, створить надійне підґрунтя для якісних узагальнень. Водночас найповніший емпіричний матеріал містять районні газети, які за своїм призначенням постійно відстежували найменші події районного масштабу. У статті зроблено спробу розглянути питання на прикладі відображення у районній газеті діяльності уповноважених у Прилуцькому районі Чернігівщини.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Поведінкові стратегії уповноважених Прилуцького району досі не були предметом спеціального дослідження. Так само не аналізувалася під таким кутом «Правда Прилуччини». Наявність двох дисертаційних досліджень (Стасюк а, 2021; Фільваркова, 2013) та окремої монографії (Стасюк б, 2021) не заповнило прогалину і в питанні щодо інформаційного потенціалу районної преси як джерела для дослідження інституту уповноважених. Проте слід констатувати появу дослідницького інтересу до районної преси Чернігівщини, у межах якого оприлюднено окремі цінні спостереження щодо

.....
деяких уповноважених (Лисенко, 2012, с. 54–56; Старовойт, Лук'янець, 2020, с. 269). Усе це підвищує необхідність звернення до відповідної тематики.

Мета статті полягає у з'ясуванні специфіки відображення на шпальтах районної газети «Правда Прилуччини» поведінкових стратегій уповноважених доби Голодомору 1932–1933 рр.

Виклад основного матеріалу. Як уже доводилося писати (Якубовський, 2022), інформаційний потенціал районних газет щодо відображення механізму Голодомору визначався тим, що вони не тільки виконували ідеологічну функцію, а й були елементом виконання політично-господарських кампаній. Не стала винятком і проблематика діяльності уповноважених. Газети мусили не просто висвітлювати її. Вони підтримували ідеологічний баланс між позитивами, які слід було пропагувати, та негативами, що підлягали викриттю та покаранню причетних. Відтак створювалися передумови для появи на шпальтах газет широкої палітри повідомлень. Водночас параметри представлення вигідних для влади проявів слугують джерелом прихованої інформації про ключові тенденції поведінкових стратегій уповноважених різних рівнів.

Прилуцька районна газета «Правда Прилуччини» подібно до іншої місцевої преси Чернігівщини насичена матеріалами, пов'язаними з функціонуванням інституту уповноважених. Інформація тут дотикає увесь спектр – від призначення уповноважених, їхнього персонального складу до судових вироків.

Насамперед варто зауважити про публікацію на шпальтах газети чотирьох списків уповноважених, що бувало доволі нечасто, адже лише незначна кількість місцевої преси Чернігівщини розміщували документи подібного різновиду (Якубовський, 2022). Перший список охоплює кушових уповноважених для організації сівби 1932 р. і нараховує 7 душ, закріплених за певними селами. Зазначаються лише прізвища осіб, що звужує інформаційні можливості, вимагаючи залучення інших матеріалів газет (Список а, 1932, с. 1). Другий список, опублікований 17 листопада 1932 р., подає уповноважених райкому КП(б)У, додатково призначених для хлібозаготівлі. Нараховує 37 прізвищ із зазначенням сіл (Список б, 1932, с. 1). Список уповноважених на сівбу (весна 1933 р.) опубліковано за аналогічним стандартом щодо ідентифікації осіб: подано лише прізвища. До того ж не зазначено навіть сіл, куди ту чи іншу особу було призначено (Список с, 1933, с. 1). Набагато інформативнішим є список уповноважених райкому КП(б)У, яких залишали для роботи в колгоспних партійних організаціях на весняну сівбу 1933 р. Документ охоплює вже 31 особу із зазначенням імені, прізвища або ініціалів та основної посади. Крім того, вказано, що дві особи були уповноважені ЦК КП(б)У (Список d, 1933, с. 1). Зрештою, у тих випадках, коли посада, на яку призначали уповноважених, була зайнята іншою людиною, наголошувалося на тому, на яку роботу переводили останню.

З останнього списку видно, що основний контингент уповноважених, якими планували зміцнити партійні організації на селах, формували представники районної партійної та господарської номенклатури. До всього рекрутували не тільки з середньої ланки, але і з вищих посадовців. Зокрема, навіть секретар райвиконкому Іван Гринь був призначений секретарем парторганізації у с. Переволочна, а завідувач міжрайбази облспоживспілки Ст. Пав. Семешко – у с. Мамаївку тех. парторгом, заступник голови РСС В'ячеслав Макаров – у с. Канівщину на посаду голови групи кандидатів у члени партії. Не оминули і керівників-освітян. Серед уповноважених – директори десятирічки та медичного технікуму, викладач сільськогосподарського технікуму (Список с, 1933, с. 1). Порівняння списку зі списком уповноважених на сівбу показує, що 11 осіб записані в обох: Фрідкін, Вовк, Бацман, Войтенко, Шолудько, Каменецький, Шапіро, Льодін, Москаленко, Семешко, Шрайберг. Відповідно решта була призначена ще раніше, оскільки, як зазначено у списку, їх залишали в селах для подальшої роботи.

Загалом газета не дає підстав для цілковитого з'ясування контингенту уповноважених навіть районного рівня. Однак вона створює можливості для визначення значної їхньої кількості шляхом каталогізації згадок про різних осіб у контексті матеріалів про безпосередню діяльність у селах. Зокрема, в одному лише номері за 8 січня 1932 р. уміщено рапорти про часткове виконання хлібозаготівельних планів, підписані уповноваженими одразу з п'яти сіл (Рапортуємо, 1932, с. 1).

«Правда Прилуччини» розлого оповідає про завдання, які влада ставила перед уповноваженими. І ці завдання далеко виходять за межі безпосередньо хлібозаготівлі та сівби. По суті уповноважені призначалися відповідальними за увесь комплекс ідеологічних процедур та господарських робіт. Так, постанова Прилуцького райкому КП(б)У та райвиконкому від 1–2 січня 1932 р. вимагала від уповноважених райвиконкому широко застосовувати стінні газети (Постанова а, 1932, с. 1). 9 серпня 1932 р. газета надрукувала постанову бюро райкому партії, яка зобов'язувала уповноважених пильно стежити за авансуванням колгоспників та за виконанням заборони «надмірного» виділення зерна на громадське харчування (Постанова б, 1932, с. 1). А 25 серпня чергова постанова вимагала від уповноважених районної ланки

забезпечити ухвалення в селах хлібозаготівельних планів протягом 5 днів та розгорнути масово-політичну роботу, щоб заготівлі закінчити до 15 жовтня одноосібникам, та до 1 вересня твердоздавцями. Крім того, уповноважені мали простежити щодо запровадження 18-ти годинної роботи всіх молотарок (Постанова с, 1932, с. 1).

Частина вимог, конкретизуючи завдання для уповноважених, проливає додаткове світло на суть стратегій влади з організації Голодомору, відтінюючи як намір, так і курс на отримання якомога повнішої інформації про реальну ситуацію на селі. Приміром, згадана вище постанова Прилуцького райкому КП(б)У та райвиконкому від 1–2 січня 1932 р. вимагала від сільських парторганізацій, голів сільрад та уповноважених райкому КП(б)У «щоденно подавати звірки про відвантаженому хлібу» (Постанова а, 1932, с. 1). З огляду на той факт, що надалі стан продовольчого забезпечення на селі лише невпинно погіршувався, і в багатьох районах навесні виник штучний голод, таке завдання видає намір влади тримати руку на пульсі подій з метою досягнення саме вказаного результату. Інакше було б ужито заходів з припинення надмірного вилучення хліба.

12 січня 1932 р. редакційна стаття газети наголошувала: «Бюро РПК востаннє попередило всіх уповноважених РПК та секретарів парторганізацій, що коли наступної п'ятиденки не буде вирішального зрушення в хлібозаготівлі по селах, бюро примушене буде поставити питання про виключення їх із лав партії» (Редакційна а, 1932, с. 1). 2 січня 1933 р. газета помістила постанову райкому КП(б)У від 28 грудня 1932 р., де від уповноважених вимагали застосовувати репресії (Постанова d, 1933, с. 2). 20 січня 1933 р., на піку вилучення у селян всього їстівного, районна газета надрукувала постанову райкому КП(б)У, один із пунктів якого вимагав від уповноважених райкому в селах Малківка, Борашна, Ковтунівка, Канівщина, Полонки, Полова, Мамаївка, Мазок, де упродовж 5-ти днів нічого не заготовили, добитися протягом 2–3 діб зламу (Постанова е, 1933, с. 2).

Аналіз публікацій про конкретні практики уповноважених засвідчує, що переважна більшість повідомлень стосувалася негативних для влади проявів, що дуже показово. Серед пропагованих районною газетою досягнень уповноважених жодне (!) не описує конкретної роботи. Усе звелось до публікації рапортів про виконання хлібозаготівельних планів та завершення сівби, здебільшого підписаних головою колгоспу чи сільради та уповноваженим.

Іншим джерелом інформації про позитивний для влади життєвий вибір уповноважених є показові претензії в межах кампанії проти нібито перекручення партійної лінії при забезпеченні виконання хлібозаготівельного плану. «Правда Прилуччини», як і решта районних газет Чернігівщини, у травні-липні 1932 р. дала кілька хвиль інформації щодо невмотивованого застосування репресій. У відповідних матеріалах «засвітилися» й особливо ревниві уповноважені районного рівня. Так, на початку січня 1932 р. на засіданні Яблунівської оперативної трійки вирішили притягнути до відповідальності за «праві закрути» місцевих уповноважених 4–6 кутків (Постанова f, 1932, с. 2). Це значить, що й на інших кутках Яблунівського хутору уповноважені поводитися не менш зятято. 23 травня 1932 р. газета передрукувала постанову Харківського обкому КП(б)У «Про Прилуцький район», на позір присвячену засудженню практики насильницького вилучення зерна. Головними винуватцями зробили саме уповноважених. Уже перший пункт постанови проголошував, що «під час хлібозаготівель в селах Яблунівка, Сергіївка, Малківка, Старо-Тарнавщина, Рудівка, Мамаївка були масові випадки грубого перекручення та антирадянські злочини від окремих уповноважених – знущання над трудящими, побої, масове виселення бідняків та середняків, арешти, привласнення майна». За це були позбавлені посад низка представників вищої районної ланки – секретарів райкомів партії та комсомолу Н. М. Журка, Насеннікова, голову райвиконкому Тоцького. До того ж перші двоє самі виконували роль уповноважених (Про, 1932, с. 1). А 12 липня газета помістила рішення суду. Н. М. Журку інкримінувалося, що він знущався над окремими селянами, пиячив, потурав «закрутництву» верхівки села, брав до власного вжитку відібрані від селян продукти, провадив повальні обшуки. Отримав за це 2 роки ув'язнення. Сільські уповноважені Бондаренко та Варченко за знущання над селянами були засуджені відповідно до двох і трьох років позбавлення волі (Вирок, 1932, с. 1).

Переважна більшість матеріалів газети про уповноважених написані під знаком незадоволення їхньою діяльністю з виконання нереальних хлібозаготівельних планів. Частина повідомлень не дає однозначної впевненості в тому, що зрив планів пов'язаний зі свідомим спротивом, прихованим під личиною безгосподарності та невміння реалізувати задумане, можливо уповноважені були згодні з вимогами влади, але не мали необхідних умінь для якісно їхнього виконання. Однак велика кількість заміток безальтернативно засвідчують свідомий вибір уповноважених спустити на гальмах процес надмірного викачування хліба.

У першому випадку маємо справу як з безособовою, так і персоніфікованою загальною критикою уповноважених за неналежне виконання покладених обов'язків. Так, 8 січня 1932 року «Правда Прилуччини» в редакційній статті звинувачувала уповноважених райкому КП(б) у тому,

.....
що вони «не мобілізували маси боротися за хліб та проти глитаїв». Під критику потрапили уповноважені в селах Білошапки, Дубовий-Гай, Високе, Канівщина, Красляни, Крутоярівка, Ладин, Маціївка, Мільки, Нова-Гребля, Переволочна, Полонки, Рудівка та Сергіївка (Редакційна b, 1932, с. 1). 17 січня редакційна стаття наголошувала, що «уповноважені та організації Сергіївки з інших сіл не розгортають масово-політичної роботи, не борються з глитаєм, зривають директиви» (Редакційна c, 1932, с. 1). 27 січня дісталось уповноваженому по Канівській сільраді Редькіну за те, що «самодемобілізувався» (Редакційна d, 1932, с. 1). 5 лютого газета писала, що уповноважені райкому КП(б)У та сільських рад у Дідівській, Малківській, Переволочанській сільрадах не організують заготівлі олійних культур (Редакційна e, 1932, с. 1). 12 лютого у редакційній статті знову звучали закиди на адресу уповноважених у Сергіївці, Голубівці, Рудівці, Канівщині, Ковтунівці, Мамаївці. Цього разу їм інкримінували демобілізацію та припинення хлібозаготівлі серед одноосібників (Редакційна f, 1932, с.1). 15 лютого районна газета писала, що в Переволочній та Новій Тарнавщині уповноважені райкому КП(б)У «розгубилися і перетворилися на глитайську агентуру» (Редакційна g, 1932, с. 1). Аналогічне звинувачення через два дні висунуто уповноваженим райкому Сендерову та Чуйку (У Новій, 1932, с. 1). 9 грудня газета надрукувала постанову райкому КП(б)У, яка констатувала, що уповноважені райкому «не налагодили оперативного керівництва заготівлями по одноосібникам» (Постанова g, 1932, с. 2). 23 грудня в редакційній статті зазначалося, що уповноважені різних рівнів виявляють нерішучість, у Голубівці, Івківцях, майже не стягають штрафів (Редакційна h, 1932, с. 1).

Після початку весняної посівної 1932 р. звинувачення на адресу уповноважених полинули за незабезпечення запланованих темпів сівби. Наприклад, 24 березня знову під шквал критики потрапили уповноважені по Сергіївській, Ковтунівській, Канівщинській, Яблунівській сільрадах. Їм закидали, що «не виконують настанов РПК, не розгортають масової роботи, формально залучають актив, не організували роботу на кутках» (Редакційна j, 1932, с. 1).

Серед форм відкритого спротиву одна з найпоширеніших полягала у відмові уповноважених виїжджати в місце призначення та в самовільному залишенні села. Опосередковано про загрозливість ситуації для влади свідчить поява у районних постановках пункту про заборону уповноваженим виїжджати із сіл без дозволу, а також нагадування про це в редакційних статтях. Зокрема, 8 січня 1932 р. передовиця констатує наявність тих, хто відмовився їхати до сіл, та повідомляє, що керівника кінської бази Бузюна за це виключили з партії, наголошує, що уповноважені «не можуть покидати села без дозволу оперативної трійки» (Редакційна b, 1932, с. 1). 20 січня у редакційній статті писалося, що завідувача контори сільськогосподарського постачання Основіна виключено з партії за ігнорування директив бюро райкому КП(б)У про виїзд на село (Редакційна i, 1932, с. 1). Надрукована в газеті 5 червня 1932 р. постанова бюро райкому партії виносила догани за виїзди з села без дозволу уповноваженому по Малківській сільраді Малію та по Заїзькій сільраді – Вавришуку та Вдовенку (Постанова h, 1932, с. 1).

Під час хлібозаготівельної кампанії 1932–1933 рр. «Правда Прилуччини» продовжила фіксувати у середовищі уповноважених спротив щодо самої присутності у селі. 26 жовтня на шпальтах газети розміщена постанова Прилуцького райкому ЛКСМУ, де зазначалося, що не виїхали на село як уповноважені райкому – Гафт, Ганзбург, Байкін, Луговець, Магіт, Боревський. До всього ж перші троє аналогічно поводитися і в минулому (Постанова k, 1932, с. 1). 19 листопада газета писала про неприбуття до сіл Мільки та Рудівка уповноважених райкому КП(б)У Маліза та Онищенко (Постанова l, 1932, с. 1), а 3 грудня про самовільний виїзд із села Валки уповноваженого Гриня (Постанова m, 1932, с. 1).

Про невітшний для влади стан справ свідчить той факт, що 23 січня 1933 р. Чернігівський обком ЛКСМУ мусив ухвалювати навіть персоніфіковану постанову «Про тов. Супоницького – члена ЛКСМУ Прилуцької організації». Уповноважений облбюро ЛКСМУ дезертирував із с. Переволочної (Про тов., 1933, с. 1). А 1 травня газета видрукувала постанову райкому КП(б)У, яка виносила догани двом уповноваженим за самовільний виїзд із сіл, а також вкотре забороняла подібні дії для інших (Постанова n, 1933, с. 1).

Траплялися випадки відкритої відмови від участі у хлібозаготівлях. Зокрема, уповноважений по хутору Яблунівському Давиденко мотивував своє небажання тим, що не може виявити «глитаїв» через свою малописьменність (Редакційна f, 1932, с. 1). Помічені були уповноважені і в переховуванні зерна одноосібників. До такого способу запобігти надмірному вилученню вдавалися уповноважені, рекрутовані з сільських мешканців. У Ново-Гребельській сільраді член сільради, кандидат у члени партії, уповноважений райзаготконтори Карпо Лутаєнко «переховує глитайське майно та хліб» (Редакційна l, 1932, с. 1). У с. Івківці уповноважений сільради Кизим переховував зерно одноосібника Семена Черепа та не дав буксирній бригаді відібрати цей хліб (Редакційна m, 1932, с. 1). Крім того, виявлено випадок,

коли уповноважені сільрад допомагали голові колгоспу подавати в район занижені дані про залишки зерна (Редакційна d, 1932, с. 1).

Влітку-восени 1932 р. районна газета фіксує серед уповноважених настрої з приводу нереальності планів хлібозаготівлі. Повідомлялося, що уповноважений Маціївської сільради Степаненко «зриває збори одноосібників і підбурює не приймати план» (Редакційна n, 1932, с.1). 2 січня 1933 р. у газеті написали, що в с. Рудівка уповноважений Зорохович заявляв про брак хліба, щоб виконати план (Розгромити, 1933, с.2). Спорідненими з цими заявами були висловлювання про нереальність на тлі надмірного вилучення зерна засипати насіннєві фонди під весняну посівну 1932 р. Так, 24 березня газета повідомляла, що уповноважений на хуторі Стасівщина, член сільради Давиденко «проливає крокодиллячі сльози» щодо мобілізації посівфонду» (Редакційна j, 1932, с.1).

Покарання для уповноважених – часта інформація у районній газеті. Уже 20 січня 1932 р. газета виносила сувору догану уповноваженим у Подищанській та Крутоярівській сільрадах, відповідно Лазутіну та Яценкові за затримку з виконанням хлібозаготівельного плану (Редакційна k, 1932, с. 1). У цьому ж номері йшлося про те, що уповноважених із 6-ти сіл буде притягнуто до кримінальної відповідальності (Редакційна k, 1932: 1). 18 квітня газета повідомляла про позбавлення посад у районі уповноважених Заготзерна по Івківській, Рудівській сільрадах, М. Лещенка та Джевагу, за невиконання плану контракції ярих зернових в одноосібників. А уповноваженим Заїзької (І. Мотрич), Дідівської (В. Комуниченко) та Лапинської (І. Котеленець) сільрад винесено догани (Редакційна o, 1932, с. 1).

Під час хлібозаготівельної кампанії 1932–1933 рр. публікації в «Правді Прилуччини» показували, що процес покарання уповноважених лише наростав. Уже 29 серпня газета повідомляла, що за провал з доведенням твердих завдань по Новогребельській сільраді та організацією хлібозаготівлі уповноваженому райкому Льодіну винесено сувору догану та переведено на низову роботу (Постанова o, 1932, с. 1). 19 листопада газета друкувала постанову райкому КП(б)У, крім іншого, йшлося про виключення з партії уповноважених райкому в селах Мільки (Вовк), Яблунівці (Мекленбург), Рудівці (Онищенко) (Резолюція, 1932, с. 1).

Зрештою, газета наводить випадки зловживань уповноваженими різного рівня. Так, уповноважений на хутір Заудаївський Давиденко розбазарює колгоспне майно, спродує коней, використовує колгоспників на власній роботі, на обробітку своєї не усуспільненої землі (Редакційна n, 1932: 1). Уповноважений Заготзерна Панахид возив собі з колгоспу жито (Дезорганізаторів, 1932, с. 1). Уповноважений сільради на хуторі Бердівщина Т. Пашук брав собі додому копи з поля та користувався конем (Розкранників, 1932, с. 1).

Висновки. Прилуцька районна газета «Шлях Прилуччини» активно публікувала матеріали про уповноважених з ухилом на діяльність уповноважених районного рівня. Прикметно, що переважна більшість повідомлень стосувалася негативних для влади поведінкових стратегій уповноважених. У влади бракувало реальної джерельної бази для інформації про конкретні випадки самовідданої діяльності, якими можна було б збалансувати критику на адресу недолугих уповноважених. Тож у газеті життєвий вибір на користь перетворення на безвідмовних виконавців влади відобразився лише в матеріалах, зокрема й судових, розміщених у рамках цинічної кампанії проти перекручень так званої «революційної законності». Подібні матеріали тонуть у тих повідомленнях, на підставі чого видно, що значна частина уповноважених у Прилуцькому районі або відкрито не бажала брати участь у хлібозаготівлі, або намагалася непомітно загальмувати розкручування маховика Голодомору. Це підштовхує до необхідності каталогізації різних форм спротиву на прикладах інших районів і призведе до необхідності скоригувати історіографічні уявлення про реальні тенденції в середовищі уповноважених.

Подяка. Висловлюю щирі вдячності працівникам бібліотек за сприяння в опрацюванні джерел.

Фінансування. Автор не отримав фінансової підтримки для дослідження, авторства та публікації цієї статті.

Джерела та література:

Вирок (1932). Вирок у Яблунській справі. *Правда Прилуччини*. № 79. 12 липня. 1.

Дезорганізаторів (1932). Дезорганізаторів хлібозаготівлі до суворі кари. *Правда Прилуччини*. № 99. 2 вересня. 1.

Лисенко, О. (2012). Сільські активісти: формування соціальної групи, типи поведінки та методи роботи. Упорядн. О. Коваленко, Р. Подкур, В. Васильєв, О. Лисенко (упорядн.) *Настрої та поведінка населення Чернігівщини в умовах сталінської революції «згори»*. 1928–1938. Чернігів. С. 40–62.

-
- Постанова а** (1932). Постанова РПК та пленуму РВК від 1–2 січня 1932 р. *Правда Прилуччини. №1. 3 січня. 1.*
- Постанова б** (1932). Постанова бюро РПК. *Правда Прилуччини. № 90. 9 серпня. 1.*
- Постанова с** (1932). Постанова бюро РПК з 25. VIII. *Правда Прилуччини. № 97. 29 серпня. 1.*
- Постанова d** (1933). Постанова бюро РПК з 28. XII. *Правда Прилуччини. № 1. 2 січня. 2.*
- Постанова е** (1933). Постанова бюро Прилуцького РПК з 20 січня 1933 р. *Правда Прилуччини. № 7. 22 січня. 2.*
- Постанова f** (1932). Постанова Яблунівської опертрійки. *Правда Прилуччини. № 4. 10 січня. 2.*
- Постанова g** (1932). Постанова бюро РПК з 6. XII. *Правда Прилуччини. № 139. 9 грудня. 2.*
- Постанова h** (1932). Постанова бюро РПК з 6. XII. *Правда Прилуччини. № 60. 5 червня. 1.*
- Постанова k** (1932). Постанова райкому ЛКСМУ з 22. X. *Правда Прилуччини. № 120. 26 жовтня. 1.*
- Постанова l** (1932). Постанова президії Прилуцького райвиконкому 17. XI. *Правда Прилуччини. № 131. 19 листопада. 1.*
- Постанова m** (1932). Постанова президії Прилуцького райвиконкому 30. XI. *Правда Прилуччини. № 137. 3 грудня. 1.*
- Постанова n** (1932). Постанова бюро Прилуцького РПК від 27. 4. *Правда Прилуччини. № 137. 3 грудня. 1.*
- Постанова о** (1932). Постанова бюро РПК від 25.VIII. *Правда Прилуччини. № 97. 29 серпня. 1.*
- Про** (1933). Про Прилуцький район. *Правда Прилуччини. № 54. 28 травня. 1.*
- Про тов.** (1933). Про тов. Супоницького – члена ЛКСМУ Прилуцької організації. *Правда Прилуччини. № 9. 28 січня 1.*
- Рапортуємо** (1932). Рапортуємо червоними хлібними валками. *Правда Прилуччини. № 3. 8 січня. 1.*
- Редакційна б** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 3. 8 січня. 1.*
- Редакційна с** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 7. 17 січня. 1.*
- Редакційна d** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 11. 27 січня. 1.*
- Редакційна е** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 14. 5 лютого. 1.*
- Редакційна f** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 17. 12 лютого. 1.*
- Редакційна g** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 18. 15 лютого. 1.*
- Редакційна h** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 144. 23 грудня. 1.*
- Редакційна j** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 31. 24 березня. 1.*
- Редакційна k** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 8. 20 січня. 1.*
- Редакційна l** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 19. 17 лютого. 1.*
- Редакційна m** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 24. 29 лютого. 1.*
- Редакційна n** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 115. 6 жовтня. 1.*
- Редакційна о** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 42. 18 квітня. 1.*
- Редакційна а** (1932). Редакційна стаття. *Правда Прилуччини. № 5. 12 січня. 1.*
- Резолюція** (1932). Резолюція бюро РПК з 17. XI. *Правда Прилуччини. № 131. 19 листопада. 1.*
- Розгромити** (1933). Розгромити куркульських саботажників. *Правда Прилуччини. № 1. 2 січня. 2.*
- Розкрадників** (1932). Розкрадників покарано. *Правда Прилуччини. № 106. 20 вересня. 1.*
- Список а** (1933). Список уповноважених для керування сівбою. *Правда Прилуччини. № 61. 8 червня. 1.*
- Список б** (1932). Список уповноважених РПК по селах району. *Правда Прилуччини. № 129. 17 листопада. 1.*
- Список d** (1933). Список РПК, яких залишено на роботі в колгоспних партійних організаціях. *Правда Прилуччини. № 46. 14 травня. 1.*
- Список с** (1933). Список уповноважених РПК на села в справі організації й проведення весняної сівби. *Правда Прилуччини. № 29. 30 березня. 1.*
- Старовойт, С., Лук'янець, К.** (2020). «Чорні дошки» – репресивна складова Голодомору на сторінках української регіональної преси *Рукописна та книжкова спадщина України*. Київ: НБУ імені В. Вернадського. Вип. 26. С. 258–275. DOI: <https://doi.org/10.15407/rksu.26.258>
- Стасюк О. О.** (2021). *Становлення, формування, діяльність тоталітарної інституції уповноважених в УСРР в роки Голодомору-геноциду: монографія*. Переяслав: Домбровська Я. М. 356 с.
- Стасюк, О. О.** (2021). *Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук зі спеціальності 07.00.01. Історія України*. Переяслав: Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2021. 502 с.
- У Новій** (1932). У Новій греблі занедбали заготівлю серед одноосібників. *Правда Прилуччини. № 19. 17 лютого. 1.*

Фільваркова А. В. (2013). *Інститут уповноважених як інструмент здійснення більшовицької політики в українському селі (1928–1933 рр.)*. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук зі спеціальності 07.00.01. Історія України. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 184 с.

Якубовський І. (2022) Районні газети Київщини та Чернігівщини про персональний склад виконавців Голодомору 1932–1933 рр.: списки уповноважених. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Історія. Вип. 42. С. 30–38. DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2022-42-30-38>

Ihor V. Yakubovsky

Kyiv National University of Construction and Architecture
PhD. (Architecture), Associate Professor (Ukraine)

The Behavioral Strategies of the Commissioners of the Pryluky District During the Holodomor of 1932–1933 in the «Pravda Pryluchchyny»

Abstract. *The article aims to research the informational potential of the «Pravda Pryluchchyny» as a source to the behavioral strategies of commissioners of Pryluky district during the Holodomor of 1932–1933. The research methodology includes the combination of number of historical methods: comparative, source studies, contextual analyses, structural and functional analyses. The scientific novelty. The article is a pioneer research for the problem of the existential choice of the commissioners on the level of some district. Conclusions.* «Pravda Pryluchchyny» contain the information about activity of commissioners related to the all aspects from the lists of commissioners to the court decisions aimed to punish them for active and passive resistance to the Holodomor policy. The balance of the articles about auspicious commissioner's practices for the authority and the keys of ignoring the authority demands show that the great part of the commissioners of the Pryluky district didn't want to take part in the grain procurement or tried to slow the formation on the village the circumstance which were inconsistent with life. At the some time the local authority had no facts which could to balance the critique the destructive behavioral strategies of the commissioners in the district newspaper. «Pravda Pryluchchyny» demonstrated the existential choice of the commissioners directed to the implementation of the authority decisions on the base of the materials regarding the pharisaical campaign against the distortion of «socialist legality». It leads to research the different kind of resistance in another districts and to correct the historiographical notions related to the real trends in among the commissioners.

Key words: commissioners, Pryluky district, Holodomor, «Pravda Pryluchchyny», existential choice.

References:

Dezorganizatoriv (1932). Dezorganizatoriv khlibozahotivli pokarano [Disorganizers of Grain Procurement are Punished]. № 99. 2 September. 1. [in Ukrainian].

Filvarkova A. V. (2013). *Institute of Commissioners as an Instrument of Bolshevik Policy in the Ukrainian Village (1928–1933 pp.)*. The thesis for a scientific degree of the doctor of historical sciences on a specialty 07.00.01 History of Ukraine. Kyiv: Taras Shevchenko Kyiv National University. 184 p. [in Ukrainian].

Lysenko, O. (2012). Silski aktyvisty: formuvannya hrupy, typu povedinky ta metody roboty. Kovalenko, O., Podkur, R., Vasylev, V., Lysenko, O. (eds.). *Nastroi ta povedinka naseleння Chernihivshchyny v umovakh stalinskoi revoliutsii zhory 1928–1938. Zbirnyk dokumentiv* [Moods and behavior of population of Chernihiv region during Stalin's revolution. 1928–1938. Collection of documents]. *Chernihiv*, 40–62. [in Ukrainian].

Postanova a (1932) Postanova RPK ta plenumu RPK vid 1-2 sichnia 1932 r. [Resolution of District Committee of Party and Plenum District Committee of Party on January 1–2, 1932]. *Pravda Pryluchchyny*. № 1. 3 January. 1. [in Ukrainian].

Postanova b (1932). Postanova bura RPK [Resolution of District Bureau of Party]. *Pravda Pryluchchyny*. № 90. 9 August. 1. [in Ukrainian].

Postanova c (1932). Postanova bura RPK z 25. VIII [Resolution of District Bureau of Party of August 25]. *Pravda Pryluchchyny*. № 97. 29 August. 1. [in Ukrainian].

Postanova d (1933). Postanova bura RPK z 28. XII [Resolution of District Bureau of Party of December 28]. *Pravda Pryluchchyny*. № 1. 2 January. 2. [in Ukrainian].

Postanova e (1933). Postanova Pryluts'koho bura RPK z 20 sichnia 1933r. [Resolution of Pryluky District Bureau of Party of January 20, 1933]. *Pravda Pryluchchyny*. № 7. 22 January. 2. [in Ukrainian].

-
- Postanova f** (1932). Postaniva Jablunivskoi opertrijky [Resolution of Jablunivka "third court"]. *Pravda Pryluchchyny. № 4. 10 January. 2.* [in Ukrainian].
- Postanova g** (1932). Postanova bura RPK з 6. XII [Resolution of District Bureau of Party of December 6]. *Pravda Pryluchchyny. № 139. 9 December. 2.* [in Ukrainian].
- Postanova h** (1932). Postanova bura RPK [Resolution of District Bureau of Party]. *Pravda Pryluchchyny. № 60. 5 June. 1.* [in Ukrainian].
- Postanova k** (1932). Postanova raykomu LKSMU z 22. X [Resolution of District Comsomol Committee of Ukraine of October 22]. *Pravda Pryluchchyny. № 120. 26 October. 1.* [in Ukrainian].
- Postanova l** (1932). Postanova Prezudii Prylutskoho rayvykonkomu 17. XI [Resolution of Presidium of Pryluky District Committee of 17 November]. *Pravda Pryluchchyny. № 131. 19 November. 1.* [in Ukrainian].
- Postanova m** (1932). Postanova Prezudii Prylutskoho rayvykonkomu 30. XI [Resolution of Presidium of Pryluky District Committee of November 30]. *Pravda Pryluchchyny. № 137. 3 December. 1.* [in Ukrainian].
- Postanova n** (1932). Postanova bura Prylutskoho RPK від 27. 4 [Resolution of District Bureau of Party of April 27]. *Pravda Pryluchchyny. № 137. 3 December. 1.* [in Ukrainian].
- Postanova o** (1932). Postanova bura RPK від 25.VIII [Resolution of District Bureau of Party of August 25]. *Pravda Pryluchchyny. № 97. 29 August. 1.* [in Ukrainian].
- Pro** (1933). Pro Prylutskyi rayon [About Prylyku District]. *Pravda Pryluchchyny. № 54. 28 May. 1.* [in Ukrainian].
- Pro tov.** (1933). Pro tov. Suponytskoho – chlena LKSMU Prylutskoi orhanizatsii [About Suponytsky Member of Pryluky District Comsomol Committee of Ukraine] *Pravda Pryluchchyny. № 9. 28 January. 1.* [in Ukrainian].
- Raportuyemo** (1932). Raportuyemo chervonymy khlibnymy valkamy [We Report by Red Bread Drays]. *Pravda Pryluchchyny. № 3. 8 January. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna b** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 3. 8 January. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna c** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 7. 17 January. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna d** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 11. 27 January. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna e** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 14. 5 February. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna f** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 17. 12 February. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna g** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 18. 15 February. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna h** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 144. 23 December. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna j** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 31. 24 March. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna k** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 8. 20 January. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna l** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 19. 17 February. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna m** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 24. 29 February. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna n** (1932). Редакційна стаття Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 115. 6 October. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna o** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 42. 18 April. 1.* [in Ukrainian].
- Redaktsiyna a** (1932). Redaktsiyna Stattya [Editor article]. *Pravda Pryluchchyny. № 5. 12 January. 1.* [in Ukrainian].
- Resolutsiya** (1932). Rezolutsiya Biuro RPK z 17. XI [Resolution of District Bureau of Party of 17 November]. *Pravda Pryluchchyny. № 131. 19 November. 1.* [in Ukrainian].
- Rozhromyty** (1933). Rozhromyty kurkul'skykh sabotszhnykiv [To Crush the Farmer-Saboteurs] *Pravda Pryluchchyny. № 1. 2 January. 2.* [in Ukrainian].
- Rozkradnykiv** (1932). Rozkrsadnykiv Pokarano [The Thiefs are Punished]. *Pravda Pryluchchyny. № 106. 20 September. 1.* [in Ukrainian].
- Spysok a** (1933). Spysok Upovnovazhenykh Dla Keruvannya Sivboyu [List of Mandatories for Doing Sowing]. *Pravda Pryluchchyny. № 61. 8 June. 1.* [in Ukrainian].

- Spysok b** (1932). Spysok Upovnovazhenykh RPK Po Selakh Raionu [List of Mandatories of the District Party Committee for Villages of District]. *Pravda Pryluchchyny*. № 129. 17 November. 1. [in Ukrainian].
- Spysok d** (1933). Spysok RPK, yakykh zalysheno na roboti v kolhospnykh partiinykh orhanizatsiyakh [List of the District Party Committee who are Retained to Work in Collective Farms]. *Pravda Pryluchchyny*. № 46. 14 May. 1. [in Ukrainian].
- Spysok c** (1933). Spysok Upovnovazhenykh RPK Na Sela v Spravi Orhanizatsii i Provedennia Vesnianoї Sivby [List of Mandatories of the District Party Committee for doing sowing]. *Pravda Pryluchchyny*. № 29. 30 March. 1. [in Ukrainian].
- Starovoi, S, Lukyanets, K.** (2020). “Chorni doshky” – represyivna skladova Holodomoru na storinkakh ukrainskoi rehionalnoi presy [“Black boards” as repressive component of Holodomor on pages of Ukrainian regional press]. *Rukopysna ta knyzhova spadshchyna Ukrainy – Manuscript and book heritage of Ukraine*. Kyiv: NBU imeni V. Vernadskoho. 26. 258–275. [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.15407/rksu.26.258>
- Stasiuk O. a** (2021). *Incipience, Formation and Doing of the Totalitarian Institution of Commissioner in UkrSSR During Holodomor-Genocide: Monograph* Pereyaslav: Dombrovska Y. M. 356 p. [in Ukrainian].
- Stasiuk O. b**(2021). *Institute of Commissioners of the Holodomor-Genocide of 1932–1933 in the USSR. Qualifying scientific work on the rights of the manuscript*. The thesis for a scientific degree of the doctor of historical sciences on a specialty 07.00.01 History of Ukraine. University of Grigory Skovoroda in Pereyaslav, Pereyaslav, 2021. 502 p. [in Ukrainian].
- U Noviy Hrebli** (1932). U Noviy Hrebli zanedbaly zahotivlu sered odnoosibnykiv [In Nova Hreblya the Grain Procurement Among Farmers are Neglected]. *Pravda Pryluchchyny*. № 19. 17 February. 1. [in Ukrainian].
- Vyrok** (1932). Vyrok u Yablunskij spravi. [Verdict in Yablunka’s Case]. *Pravda Pryluchchyny*. № 79. 12 July. 1. [in Ukrainian].
- Yakubovsky I.** (2022) Rayonni Hazety Kyivshchyny ta Chernihivshchyny pro Personalnyi Sklad Vykonavtsiv Holodomoru 1932–1933 rr.: Spysky Upovnovazhenykh [The District Newspapers of Kyivan and Chernihiv Regions About Personal Composition of Holodomor of 1932–1933: Lists of Commissioners]. *Naukovi zapysky Vinnycjkogho derzhavnogho pedaghoghichnogho universytetu imeni Mykhajla Kocjubynsjkogho. Serija: Istorija – Scientific Papers of Vinnytsia Mykhailo Kotsyiubynskiy State Pedagogical University. Series: History.. Vyp. 42. C. 30–38*. [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2022-42-30-38>

Статтю надіслано до редколегії 11.03.2023 р.
Статтю рекомендовано до друку 24.05.2023 р.